

کنوانسیون روتردام

(در مورد آئین اعلام رضایت قبلی برای برخی مواد شیمیایی
و سموم دفع آفات خطرناک در تجارت بین المللی)

مقدمه

این کنوانسیون با آگاهی از تأثیر زیانبار برخی از مواد شیمیایی و سموم دفع آفات خطرناک در تجارت بین الملل بر محیط زیست و سلامت انسان، با یادآوری مفاد مربوط به اعلامیه ریودرخصوس محیط زیست و توسعه و فصل ۱۹ دستور کار ۲۱ در مورد «مدیریت صحیح سازگار با محیط زیست مواد شیمیایی سمی از جمله جلوگیری از نقل و انتقال بین المللی محصولات سمی و خطرناک به طور غیرقانونی» توسط برنامه محیط زیست ملل متحد (یونپ) و سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو) تدوین شده است.

در کشور جمهوری اسلامی ایران کنوانسیون روتردام در تاریخ ۱۳۸۲/۱۲/۲۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در تاریخ ۱۳۸۲/۱۲/۲۵ انتشار یافت.

این کنوانسیون مشتمل بر ۳۰ ماده و ۶ ضمیمه است.

عناوین مواد کنوانسیون

ماده ۱ - هدف	ماده ۱۶ - کمک فنی
ماده ۲ - تعاریف	ماده ۱۷ - عدم پایبندی
ماده ۳ - حیطة شمول کنوانسیون	ماده ۱۸ - کنفرانس اعضا
ماده ۴ - مراجع ملی تعیین شده	ماده ۱۹ - دبیرخانه
ماده ۵ - آیین کار مربوط به مواد شیمیایی منع یا به شدت محدود شده	ماده ۲۰ - حل و فصل اختلافات
ماده ۶ - آیین کار مربوط به ترکیبات سموم دفع آفات به شدت خطرناک	ماده ۲۱ - اصلاح کنوانسیون
ماده ۷ - فهرست کردن مواد شیمیایی در ضمیمه ۳	ماده ۲۲ - تصویب و اصلاح ضمايم
ماده ۸ - مواد شیمیایی در آیین کار داوطلبانه اعلام رضایت قبلی	ماده ۲۳ - رأی گیری
ماده ۹ - حذف مواد شیمیایی از ضمیمه (۳)	ماده ۲۴ - امضا
ماده ۱۰ - تعهدات مربوط به واردات مواد شیمیایی مندرج در ضمیمه (۳)	ماده ۲۵ - تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق
ماده ۱۱ - تعهدات مربوط به صادرات مواد شیمیایی مندرج در ضمیمه (۳)	ماده ۲۶ - لازم الاجرا شدن
ماده ۱۲ - اطلاعاتی صادرات	ماده ۲۷ - حق شرط
ماده ۱۳ - اطلاعاتی که همراه مواد شیمیایی صادر شده ارائه می گردد.	ماده ۲۸ - خروج از کنوانسیون
ماده ۱۴ - تبادل اطلاعات	ماده ۲۹ - امین کنوانسیون
ماده ۱۵ - اجرای کنوانسیون	ماده ۳۰ - متون معتبر

ضمائم کنوانسیون

ضمیمه ۱: اطلاعات مورد نیاز برای اطلاعیه‌هایی که به موجب ماده (۵) ارائه می‌شود

ضمیمه ۲: معیارهای فهرست کردن مواد شیمیایی منع یا به شدت محدود شده در ضمیمه (۳)

ضمیمه ۳: مواد شیمیایی مشمول آیین کار اعلام رضایت قبلی

ضمیمه ۴: اطلاعات و معیارهای درج ترکیبات سموم دفع آفات به شدت خطرناک در ضمیمه (۳)

✓ بخش اول - مدارک مورد نیاز که یک عضو پیشنهاد دهنده باید ارائه دهد.

✓ بخش دوم - اطلاعاتی که باید توسط دبیرخانه جمع‌آوری شود.

✓ بخش سوم - معیارهای درج ترکیبات سموم دفع آفات به شدت خطرناک در ضمیمه (۳)

ضمیمه ۵: اطلاعات مورد نیاز برای اطلاعیه صادرات

ضمیمه ۶: حل و فصل اختلاف

هدف کنوانسیون

هدف این کنوانسیون ارتقای مسئولیت مشترک و تلاش‌های مبتنی بر همکاری بین‌اعضا در تجارت بین‌المللی برخی مواد شیمیایی خطرناک به منظور حفظ سلامت انسان و محیط زیست از آسیب‌های بالقوه و مساعدت در جهت استفاده سازگار با محیط زیست آنها می‌باشد که از طریق تسهیل نمودن تبادل اطلاعات در خصوص ویژگی‌های مواد شیمیایی با پیش‌بینی فرآیند تصمیم‌گیری ملی در رابطه با واردات و صادرات آنها و اعلام این تصمیمات به اعضا انجام می‌شود.

دامنه عمل کنوانسیون

موارد زیر در دامنه عمل کنوانسیون هستند.

- مواد شیمیایی ممنوع و یا به شدت محدود شده.
- آفت کشهای دارای فرمولاسیون به شدت خطرناک

موارد زیر در دامنه عمل کنوانسیون نیستند.

- مواد مخدر
- پرتوزا
- پسماندها
- سلاحهای شیمیایی
- مواد دارویی برای انسان و دامپزشکی
- مواد غذایی و مواد شیمیایی مورد کاربرد به عنوان افزودنیهای غذایی
- مواد شیمیایی در مقادیری که بر سلامت انسان و محیط زیست اثر نمی گذارند:
- ✓ برای مصارف تحقیقاتی
- ✓ برای کاربرد شخصی در مقادیر منطقی

آخرین اقدام قانونی (ماده ۵):

هر کشور عضو موظف است تصمیم گیری در زمینه ممنوعیت و یا محدودیت مواد مشمول و هر ماده شیمیایی دیگر غیر مندرج در فهرست کنوانسیون را به دبیرخانه کنوانسیون اطلاع رسانی کند که در کنوانسیون اصطلاح مورد کاربرد در خصوص این اقدامات «آخرین اقدام قانونی کشور» است.

بنا به تعریف کنوانسیون:

«آخرین اقدام قانونی» به معنی اقدامی است که توسط یک عضو با هدف ممنوع کردن یا ایجاد محدودیت شدید در مورد یک ماده شیمیایی انجام می گیرد، به طوری که عضو مذکور از هر گونه اقدام قانونی بعدی بی نیاز خواهد بود.

اطلاعیه آخرین اقدام قانونی

هنگامی که عضو آخرین اقدام قانونی خود را برای ممنوعیت یا محدودیت شدید ماده شیمیایی اتخاذ می کند، می بایست دبیرخانه کنوانسیون روتردام را مطلع سازد. برای اطلاعیه آخرین اقدام قانونی می بایست اطلاعات مشخص موجود در ضمیمه یک تهیه شود. هنگامیکه دبیرخانه اطلاعیه را دریافت کرد تطابق اطلاعیه با اطلاعات موردنیاز در ضمیمه یک را بررسی می کند. اگر اعلامیه با اطلاعات مورد نیاز مطابق باشد، خلاصه آن در بخشنامه PIC منتشر خواهد شد. بخشنامه PIC، اطلاعات مربوط به مواد شیمیایی ممنوع شده یا به شدت محدود شده توسط کشورها را با سایر اعضا به اشتراک می گذارد.

اطلاعیه آخرین اقدام قانونی می بایست شامل اطلاعات مورد نیاز در ضمیمه یک کنوانسیون به شرح ذیل باشد:

۱. اطلاعاتی در ارتباط با مشخصات، خصوصیات و مصارف ماده شیمیایی

۲. اطلاعات مربوط به آخرین اقدام قانونی

الف) اطلاعات ویژه آخرین اقدام قانونی

ب) طبقه بندی / طبقه بندی ها (آفت کشی و/یا ماده شیمیایی صنعتی)

ج) ارتباط با سایر دولتها و نواحی

د) سایر اطلاعات مربوطه

بر طبق ماده ۵ کنوانسیون، کشورها تعهدات زیر را دارا می باشند:

- همزمان با لازم الاجرا شدن کنوانسیون برای هر عضو، اعضا متعهد شده اند که آخرین اقدامات قانونی انجام شده خود را در آن زمان که نافذ است به دبیرخانه اطلاع دهند. هنگامیکه کشورها بر اساس دستورالعمل اصلی اعلام رضایت قبلی (PIC) اطلاعیه را آماده می کنند، نیازی به تسلیم مجدد اطلاعیه ها نمی باشد.
- کشورها الزام (تعهد) مداوم برای اعلام آخرین اقدام قانونی ثانویه پذیرفته شده (ممنوعیت یا محدودیت شدید) برای دلایل زیست محیطی یا سلامتی به دبیرخانه را دارند. این اعلامیه ها می بایست توسط مرجع ملی ذیصلاح (DNA) در کمترین زمان ممکن و حداکثر ظرف مدت ۹۰ روز بعد از اینکه اقدام مورد پذیرش واقع شود، تسلیم دبیرخانه شود.
- دبیرخانه در اسرع وقت و در هر حال حداکثر تا شش ماه بعد از دریافت اطلاعیه تأیید خواهد کرد که آیا اطلاعیه حاوی اطلاعات مقرر در ضمیمه ۱ می باشد یا خیر و چنانچه اطلاعیه حاوی اطلاعات درخواستی باشد، دبیرخانه باید بلافاصله خلاصه ای از اطلاعات دریافتی را برای کلیه کشورها ارسال نماید. اگر اطلاعیه حاوی اطلاعات درخواستی نباشد، دبیرخانه بر همین اساس عضو اطلاعیه دهنده را مطلع خواهد نمود.

درج ماده شیمیایی از ضمیمه ۳ کنوانسیون

یکی از مزایای اصلی تکمیل فرم های آخرین اقدام قانونی، سهولت تبادل اطلاعات میان کشورهای عضو می باشد. خلاصه ای از اطلاعیه های مربوطه در بخشنامه PIC جهت اطلاع رسانی این موضوع که عضوی ماده شیمیایی را برای حمایت از سلامتی انسان و/یا محیط زیست ممنوع یا بشدت محدود کرده است، منتشر شده است. توصیه شده است که مراجع ملی ذیصلاح اطلاعات موجود در بخشنامه PIC را با سایر مراجع وابسته کشور به اشتراک بگذارند زیرا این اطلاعات می تواند بعنوان استراتژی ملی برای مدیریت مواد شیمیایی بکار برده شود.

هنگامیکه دو اطلاعیه تکمیل شده در مورد یک ماده شیمیایی برای حداقل دو منطقه متفاوت PIC دریافت گردیده باشد، آن ماده شیمیایی می تواند کاندیدی برای شمول در ضمیمه ۳ کنوانسیون گردد. دبیرخانه از کشورها ی اطلاع دهنده تقاضا می کند که مدارک

پشتیبانی (تقویتی) را تسلیم و آنها برای کمیته بازرنگری بفرستد. کمیته بازرنگری اطلاعات را بازرنگری می کند تا مخالف با ضوابط تعیین شده در ضمیمه ۲ کنوانسیون نباشد و پیشنهادات خود را در ارتباط با موضوع قرار گرفتن ماده شیمیایی در فهرست ضمیمه ۳ در کنفرانس کشورها مطرح می کند. تصمیم نهایی بوسیله کنفرانس کشورها اتخاذ می شود. بعد از اینکه ماده شیمیایی به فهرست ضمیمه ۳ اضافه شد، دستورالعمل PIC در مورد آن بکار بسته می شود.

پی اس از درج ماده در فهرست ضمیمه ۳ کنوانسیون :

- هر عضو باید اقدامات قانونی یا اداری مناسب را برای اطمینان از تصمیمات به موقع نسبت به واردات مواد شیمیایی مندرج در ضمیمه (۳) اجرا نماید. هر عضو در اسرع وقت یعنی حداکثر تا نه ماه بعد از تاریخ ارسال سند راهنمای تصمیم باید پاسخی را در مورد واردات آتی ماده شیمیایی مربوطه به دبیرخانه ارسال نماید.
- چنانچه یک عضو پاسخ مذکور را جرح و تعدیل نماید باید بلافاصله پاسخ تجدید نظر شده را به دبیرخانه تسلیم نماید.
- از انقضای دوره زمانی مذکور دبیرخانه کتباً به عضو ابلاغ می نماید تا این کار را انجام دهد. چنانچه عضو نتواند پاسخی ارائه دهد، دبیرخانه باید به نحو مناسب عضو را کمک نموده تا در دوره زمانی مذکور پاسخ لازم را ارائه نماید.

پاسخ کشور می تواند :

الف - تصمیم نهایی براساس تدابیر قانونی یا اداری باشد:

(۱) - اعلام رضایت جهت واردات

(۲) - عدم رضایت جهت واردات

(۳) - اعلام رضایت جهت واردات تحت شرایط مشخص شده

ب - پاسخ موقت:

(۱) - رضایت برای واردات با یا بدون شرایط مشخص، یا عدم رضایت برای واردات در طول دوره موقت

(۲) - بیانیه ای مبنی بر تحت بررسی جدی بودن تصمیم نهایی

(۳) - درخواست کسب اطلاعات بیشتر از دبیرخانه یا از آن عضوی که آخرین اقدام قانونی را اعلام کرده است

(۴) - درخواست از دبیرخانه جهت مساعدت در ارزیابی ماده شیمیایی

پاسخ به واردات (ماده ۱۰) :

این رویه در مورد مواد مشمول کنوانسیون مصداق دارد

مشمولیت یک ماده در فهرست ۳ کنوانسیون به معنی ممنوعیت و یا محدودیت آن در کشور عضو نمی باشد. هر

کشور می تواند بر اساس فرم پاسخ به صادرات موضع گیری خود را در قبال آن ماده ذکر کند که:

آیا به صورت موقت یا دائمی با واردات این ماده به کشور خود موافق است یا مخالف این پاسخ باید ۹ ماه پس از

تدوین DGD (سند راهنمای تصمیم) ماده به دبیرخانه کنوانسیون اعلام شود.

این پاسخ در جهت اطلاع کشورهای دیگر از موضع گیری هر کشور در خصوص یک ماده ثبت می شود.

• اقدامات قانونی کشورها و پاسخ به واردات آنها در مجموعه ای به نام PIC Circular منتشر می شوند.

• PIC Circular هر شش ماه با آخرین اطلاعات موجود توسط دبیرخانه کنوانسیون انتشار می یابد.

دستور العمل اعلام رضایت قبلی (PIC) و پاسخ به واردات (Import Response) :

دستور العمل PIC (اعلام رضایت قبلی) برای مواد شیمیایی موجود در فهرست ضمیمه ۳ کنوانسیون به کار می رود. برای هر کدام از این مواد شیمیایی، سندی با عنوان سند راهنمای اتخاذ تصمیم (DGD) تهیه و به تمامی کشورها ارسال می گردد. کشورها می بایست پس از مطالعه DGD های ارائه شده، تصمیم خود مبنی بر واردات ماده به کشورشان را اعلام نمایند. این تصمیم ها تحت عنوان "پاسخ به واردات" (response Import) توسط کشورها تسلیم دبیرخانه کنوانسیون می گردد. دبیرخانه این تصمیمات را جمع آوری کرده و هر ۶ ماه یک بار تحت عنوان "بخشنامه PIC" (PIC Circular) منتشر می نماید.

کشورها باید اطمینان یابند که صادرات موادی که در دستور العمل PIC عنوان شده است، مغایر با تصمیم کشورهای وارد کننده اتفاق نمی افتد. این بدان معناست که صادرات نباید به عضوی که عدم تمایل خود را نسبت به واردات ماده شیمیایی اعلام کرده است، انجام شود. به همین ترتیب، اگر کشور وارد کننده، اجازه واردات مواد شیمیایی را تحت برخی شرایط داده باشد، در آن صورت، کشور صادرکننده مسئولیت دارد کشور وارد کننده را مطمئن سازد که صادرات به کشور وارد کننده، تحت شرایط اعلام شده انجام می پذیرد.

موضوع بسیار حائز اهمیت این است که صادرات محموله های این مواد شیمیایی از کشورهای صادرکننده، بدون اعلام رضایت قبلی کشورهای واردکننده صورت نمی پذیرد. دستور کار اعلام رضایت قبلی، اساس کنوانسیون روتردام است.

بر اساس ماده ۱۰ از کنوانسیون، کشورها الزامات قانونی زیر را دارا می باشند:

- برای هر ماده شیمیایی موجود در ضمیمه ۳ : تمام کشورها می بایست پاسخ واردات خود را به دبیرخانه تسلیم کنند. این پاسخ نباید دیرتر از زمان تعیین شده توسط کنوانسیون برای آن کشور باشد.
- برای هر ماده شیمیایی جدید که به ضمیمه ۳ اضافه می شود : تمام کشورها می بایست نسبت به تسلیم پاسخ واردات در اسرع وقت و حداکثر تا ۹ ماه بعد از تاریخ ارسال DGD اقدام کنند.
- اگر کشوری تصمیم به واردات خود را که قبلاً تسلیم دبیرخانه کرده است تغییر دهد، می بایست پاسخ تجدید نظر شده را در اسرع وقت به دبیرخانه ارسال نماید.

اطلاعیه صادرات (ماده ۱۲) :

چنانچه یک ماده شیمیایی که توسط یک عضو منع یا به شدت محدود شده، از قلمرو آن عضو صادر شود عضو مذکور باید اطلاعیه صادرات به عضو واردکننده ارائه دهد. اطلاعیه صادرات باید شامل اطلاعات مندرج در ضمیمه ۵ باشد.

ماده ۱۲ شامل الزامات، حدود و دستورکار اطلاعیه صادرات می باشد.

ضمیمه ۵ مبنای اطلاعات موردنیاز برای اطلاعیه صادرات می باشد.

اطلاعیه صادرات

اگر یکی از کشورها بخواهد یک ماده شیمیایی که در کشورش ممنوع یا بشدت محدود شده باشد به عضو دیگری صادر نماید، می بایست که برای کشور واردکننده اطلاعیه صادرات ارسال کند.

اطلاعیه صادرات مکانیسمی برای اعلام خطر به کشورهای واردکننده است مبنی بر اینکه آنها در حال دریافت یک ماده شیمیایی هستند که استفاده آن در کشور صادرکننده ممنوع یا بشدت محدود شده است. ماده ۱۲ کنوانسیون دستورالعمل مربوط به اطلاعیه صادرات را در بر دارد. بعلاوه ماده ۱۳ کنوانسیون، اطلاعات ایمنی شیمیایی، برچسب لازم و کدهای گمرکی مشخص شده نظام هماهنگ را شامل می باشد که می بایست با محموله مواد شیمیایی صادر شده، چه آنهایی که شامل ضمیمه ۳ کنوانسیون باشد و چه آنهایی که در کشور صادر کننده ممنوع یا به شدت محدود شده، همراه باشد.

هدف این قوانین اطمینان به شناسایی مواد شیمیایی توسط کشورهای واردکننده و همچنین دریافت اطلاعات مربوط به این مواد برای حمایت در به حداقل رساندن خطرات آنها برای سلامتی انسان و محیط زیست از این مواد شیمیایی می باشد

اجرای کنوانسیون در مواردی که مشمول فهرست مواد ضمیمه ۳ نمی باشد:

○ چنانچه یک ماده شیمیایی که توسط یک عضو منع یا به شدت محدود شده، از قلمرو آن عضو صادر شود عضو مذکور باید اطلاعیه صادرات به عضو وارد کننده ارائه دهد.

○ اطلاعیه صادرات باید شامل اطلاعات مندرج در ضمیمه (۵) تحت عنوان اطلاعات مورد نیاز برای اطلاعیه صادرات، باشد.

حذف ماده شیمیایی از ضمیمه ۳ کنوانسیون

چنانچه یک عضو، اطلاعاتی را که زمان تصمیم گیری برای درج یک ماده شیمیایی در ضمیمه (۳)، قابل دسترس نبوده به دبیرخانه ارائه دهد و آن اطلاعات نشان دهد که درج آن طبق معیارهای مربوط در ضمیمه (۲) یا بر حسب مورد ضمیمه (۴) دیگر قابل توجیه نیست، دبیرخانه باید اطلاعات مذکور را به کار گروه (کمیته) بررسی شیمیایی ارسال نماید.

براساس تصمیم متخذه در کنفرانس اعضا ماده از فهرست ضمیمه ۳ حذف خواهد شد.

هماهنگی های فنی و مدیریتی موجود در کنوانسیون

- در کشور جمهوری اسلامی ایران معاونت محیط زیست انسانی سازمان حفاظت محیط زیست مرجع ذیصلاح ملی کشور در زمینه مواد شیمیایی صنعتی و سازمان حفظ نباتات مرجع ذیصلاح ملی کشور در زمینه آفت کش ها می باشد.
- سند راهنمای اتخاذ تصمیم (DGD) شامل اطلاعات اساسی درباره مشخصات مواد شیمیایی و خلاصه ای از دلایلی که بواسطه آن ماده شیمیایی توسط برخی از کشورها ممنوع و به شدت محدود شده است، می باشد و چگونگی مشکلات ایجاد شده هنگام مصرف ماده را ارائه میدهد. DGD راهنمایی برای کمک به دولت ها در تصمیم گیری های آتی برای واردات ماده شیمیایی مربوطه می باشد.
- بخشنامه PIC (PIC Circular) یک سند راهنما برای اجرای کنوانسیون می باشد. این بخشنامه دارای اطلاعات تمامی کشورها است که می بایست توسط دبیرخانه در راستای اجرای مواد ۴، ۵، ۶، ۱۰، ۱۱ و ۱۴ کنوانسیون منتشر گردد. این بخشنامه هر ۶ ماه یکبار (در June و December) و به زبانهای انگلیسی، فرانسه و اسپانیایی منتشر و برای تمامی کشورها ارسال می گردد.
- کمیته بازنگری مواد شیمیایی (CRC) گروهی از کارشناسان تعیین شده دولتی در زمینه مدیریت مواد شیمیایی همراستا با بند ۱۸ کنوانسیون می باشند. کمیته بازنگری مواد شیمیایی امکان شمول ماده شیمیایی کاندید شده برای کنوانسیون و تهیه پیش نویس سند راهنمای اتخاذ تصمیم (DGD) برای این مواد شیمیایی را ارزیابی می کند.
- با منظور ارتقای هماهنگی بین سه کنوانسیون بازل، روتردام و استکهلم میان برنامه های اجرایی این کنوانسیونها سینرژی ایجاد شده است.
- از جمله هماهنگیهای ایجاد شده، برگزاری همزمان و در یک مکان کنفرانس اعضای این کنوانسیونها می باشد.